

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образование и науката
СКОПЈЕ

Примено:	24.06.2010		
Орг единица:	Број	Прилог	Вредност
07	2413/1		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ“ бр. 58/00 и 44/02) и член 30 од Законот за основно образование („Сл. весник на РМ“ бр. 103/08), министерот за образование донесе наставна програма по предметот *ликовно образование* за III одделение на деветгодишното основно образование за учениците со мултихендикеп.

АРХИВСКИ ПРИМЕРОК

1
J. Stefanov

АДАПТИРАНА
 НАСТАВНА ПРОГРАМА
 ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
 МУЛТИХЕНДИКЕП

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
 БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

III ОУЧЕЛЕНИЕ

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

ДЕВЕТГОДИШНО
 ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, јуни 2010

2
 J. Kostovska

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО Ш ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- ▶ да запознава нови термини кои се користат во наставата по ликовно образование;
- ▶ да користи разни материјали и техники за цртање, сликање, моделирање, градење и визуелни комуникации во ликовното изразување;
- ▶ да ги изразува самостојно и слободно своите сознанија, чувства, доживувања и впечатоци, мисли и фантазија со помош на ликовниот јазик и творештво;
- ▶ да користи разни постапки за ликовно изразување (капење, гребење, прскање, туфитање и др.);
- ▶ да умее да направи избор на идеја, активност и средства и да состави ликовна творба;
- ▶ да умее вербално да објасни ликовна творба и да се поттикнува на сопствена естетска проценка;
- ▶ да прави разлика на уметнички дела од различни ликовни подрачја (цртеж, слика, скулптура, архитектура);
- ▶ да ги применува стекнатите знаења и вештини за ликовно изразување;
- ▶ да практикува културно-хигиено-технички и работни навики;
- ▶ да се запознава со културното наследство од различни етнички заедници;
- ▶ да ги препознава визуелните медиуми и средства и нивната функција;
- ▶ да умее да ја користи компјутерската техника за ликовно изразување.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ЦРТАЊЕ (ориентационо 20 часа)		
Цели	Содржини	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ да ја развива перцепцијата и да создава претстава за просторот (дијабочина, блиску-далеку); ▶ да развива чувство за линијата (видови и интензитет) и да ја применува во ликовна целина; ▶ да развива осетливост и да воочува ритам во природата и самостојно да го применува во цртањето; ▶ да ја развива способноста за забележување на контурната линија на предметите во одреден простор; ▶ да ја воочи светлоста и со сенчење да ја претставува сенката на предметите; ▶ со цртање да претставува видови текстури; ▶ да црта преку техника-туш. 	<p>Ликовни елементи во цртањето</p> <p>Цртање</p>	<p>Поими</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Контура ▶ Сенчење ▶ Внатрешен и надворешен простор ▶ Туш <p>▶ Набљудување на непосредната околина, перципирање на просторот (градбите, предметите, природата, дрворед, улица);</p> <p>▶ активност: организирање прошетки во природа и во училишниот двор, водено и насочено набљудување на просториите во училиштето и предметите во училиницата;</p> <p>▶ со тенка четка, монохромно (туш, темпера, водени бои и др.) црта линии со различна дебелина, интензитет, прецизност, насока (моето училиште, училиштен двор, мојата соба, мојот дом);</p> <p>▶ црта контурна линија (суво дрво, листови од дрвја, инсекти);</p> <p>▶ црта видови линии и истите ги комбинира во ликовна целина;</p> <p>▶ црта линии: прави криви, цик-цак, брановидни, паралелни хоризонтални, паралелни вертикални, паралелни дијагонални, отворени-затворени, долги-куси, испрекината и др. и изразува контраст на линии (облаци и дожд);</p> <p>▶ слободно цртање на линии со молив;</p> <p>▶ слободно цртање на линии на табла со креди во боја;</p> <p>▶ воочува и споредува предмети по големина (почетно чувство за пропорции) преку вежби за утврдување на просторни релации (големо-мало, долго-кратко, високо-ниско, широко-тенко и сл.);</p> <p>▶ споредува, доживува и црта внатрешен и надворешен простор преку вежби за</p>

			<p>утврдување на просторни релации внатрешно надвор, под- над, на....;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ ги набљудува предметите и сенките кои ги формираат разни предмети при различно осветлување и со сенчење се обидува ликовно ги претстави; ▶ во природата го забележува ритмот на формите и линиите и ги применува како декоративен елемент (дрворед, ограда, скали и др.); ▶ црта со туш, перце, дрвце, четка (клас од пченка, ораница, снопови, суво дрво и др.); ▶ црта по набљудување, помнење и фантазија; ▶ активност: цртање по прошетка, следење природба, претстава, по разговор за обработен текст, стихотворба и сл.
--	--	--	--

СЛИКАЊЕ (ориентационо 32 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ да ги користи основните и секундарните бои и креативно да ги применува во ликовна композиција; ▶ да создава ликовна композиција со ладни или топли бои; ▶ да разликува оригинална творба од репродукција. 	<p>Ликовни елементи во сликањето</p>	<p>▶ Ладни и топли бои</p> <p>▶ Контрасни бои</p> <p>▶ Оригинал</p> <p>▶ Репродукција</p>	<p>▶ Користи разновидни постапки и техники во сликањето (капење, гребене, прскање и др.);</p> <p>▶ слика пејзаж со основни и изведени бои;</p> <p>▶ слика со ахроматски бои;</p> <p>▶ слика со ладни или топли бои (разни декорирани предмети);</p> <p>▶ ја слика природата со ладни и топли бои (ливада, цветови и др.);</p> <p>▶ активност: сликање на природа со карактеристиките на секое годишно време</p>

Сликање
Контраст

- ▶ на пр. дрво во есен и сл.;
- ▶ слика со контрасни бои со водење и сугестија од наставникот;п
- ▶ изразува контраст (светло-темно);
- ▶ активност- сликање ден-ноќ;
- ▶ меша бои и слика со нив по сопствена замисла;
- ▶ активност: сликање на тема- боите на есента, боите на зимата и сл.;
- ▶ во природата ја забележува тонската градација, споредува и забележува разлики во тонот (светол, темен, најтемен, најсветол тон);
- ▶ активност: практични вежби на мешање на тонови од најсветол до најтемен на одредена боја;
- ▶ активност: разгледување на детски енциклопедии за природата;
- ▶ слика по доживено;
- ▶ слика по фантазија;
- ▶ посетува ликовна изложба, ателје и се запознава со оригинални дела и со репродукции;
- ▶ активност: посета и учество на изложби на детски цртежи и натпревари;
- ▶ колоритно се изразува во техниката колаж.

Оригинал и
репродукција

ОБЛИКУВАЊЕ ВО ПРОСТОРОТ, МОДЕЛИРАЊЕ И ГРАДЕЊЕ (ориентационо 10 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ да ја развива способноста да набљудува, воочува (перцепира) предмети со едноставен и сложен волумен; ▶ да ја усвршува мануелната способност при моделирањето; ▶ при моделирањето да ги усвршува разните постапки на работа; ▶ да се оспособува да моделира тридимензионални форми (со едноставен и сложен волумен); ▶ да ја применува линијата и текстурата при моделирањето; ▶ да создава композиција со разни отпадни и други материјали; ▶ да се запознава со неколку скулптури во непосредната околина; ▶ да се оспособува од готови форми да создаде посложена композиција. 	<p>Основни средства за моделирање</p> <p>Ликовни елементи во моделирањето</p> <p>Моделирање</p> <p>Основни средства за градење</p> <p>Ликовни елементи во градењето</p> <p>Градење</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Волумен ▶ Каширање ▶ Макета ▶ Скулптура 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Набљудува разни предмети и споредува по форма, големина и текстура; ▶ набљудување и чувствување на просторот (внатре-надвор, полно-празно, отворено-загворено); ▶ моделира едноставен волумен (овошје, зеленчук, геометриски тела и др.); ▶ моделира предмети со сложен волумен (животни, човечка фигура, птица, кошничка и сл.); ▶ моделира со разни постапки на додавање, одземање, длабење, гребење, перфорирање и цртање; ▶ кашира маски, кошнички, плодови, животни и др.; ▶ моделира предмети и со нив создава композиција; ▶ користи отпадни материјали за ликовно изразување (прави макети на училиште, сообраќај, возила и др.), пр. за работа со отпадни материјали: организирање на работилница за рециклирање на стара хартија, стакло, метал, пластика и изложба на изработките; ▶ комбинира и составува и пригоа изразува простор (внатрешен и надворешен); ▶ обликување форми со пластелин, глина, снег, песок; ▶ обликување на нови облици со текстил, волна, фолија, стиропор, конци, сунѓер, хартија; ▶ со компонирање на готови форми

7
D. Kostovska

			<p>создава сложена композиција;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ активност: состави човечка фигура, состави го животног и сл.; ▶ на уметничко дело (скулптура) забележува детали, текстура, линии, волуме; ▶ активност: посета на изложби на скулптури и други вајарски дела; ▶ посетува споменик (скулптура, биста, фонтана и др.).
--	--	--	--

ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ (ориентационо 10 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ да процени што го привлекува неговото/нејзиното внимание кон некој предмет и зошто; ▶ да го користи ритамот во дизајнот; ▶ да запознава и разликува илустрација, фотографија, корица за книга, постер, плакат. 	<p>Дизајн</p> <p>Ликовни елементи во дизајнот</p> <p>Визуелни комуникации</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Дезен (шара) ▶ Украс ▶ Знак ▶ Илустрација ▶ Корица ▶ Постер 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Печати со ритмичко повторување, создава дезен (марама, украсна хартија, амбалажна кеса); ▶ печати со разновидни материјали кој сам ги пронаоѓа од непосредната средина (лисија, плодови, кожа, гума, текстил, мрежа, сунѓер и др.); ▶ печати со природни материјали (компир, јаболко и др.); ▶ печати картон печат; ▶ изработува украсни предмети од разни амбалажи; на пр., украсни шишиња со бои за стакло и природни материјали ▶ изработува украси, честитки накит; ▶ според едноставна шема изработува оригами; ▶ преку постапки на лепење врзување, составување и др. им ја менува првобитната функција на предметите; ▶ користи компјутер за изработка на декорација.

3. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Наставните содржини од предметот ликовно образование даваат можност за интегрирано целно и содржинско поврзување со наставните предмети: мајчин јазик, математика, запознавање на околината, музичко и физичко и здравствено образование. Исто така, се дава можност за внатрешно интегрирано планирање на сите теми во согласност на потребите на учениците и планираните активности.
- При реализирање на наставните содржини наставникот треба да го поттикнува, фали и стимулира секој ученик во ликовното изразување без да поттикнува атмосфера на компетитивност помеѓу учениците.
- Наставникот треба да го стимулира секој индивидуален ликовен израз и иницијатива со цел поттикнување на позитивни емоции и јакнење на самовербата кај ученикот
- Наставникот задолжително да применува вежби за развој на фината моторика и визиомоторната контрола како предуслов за понатамошно успешно извршување на сите задачи во ликовното изразување.
- Бидејќи ликовните активности доведуваат до релаксација, намалување на емоционалната тензија, намалување/контролирање на бизарни стереотипни движења наставникот може да ги користи во најразлични ситуации кога ученикот е вознемирен и возбуден.
- Наставните содржини по ликовно образование треба задолжително да корелираат со предметите македонски јазик и запознавање на околината бидејќи на тој начин овозможуваат многу подобро усвојување на содржините од истите.
- Одредени активности од овој наставен предмет наставникот може многу успешно да ги користи за развој, насочување и одржување на вниманието и концентрацијата кај ученикот/ученичката.

➤ Годишен фонд на часови:

Ред. бр	ТЕМИ	Број на часови
1.	Цртање	20 часа
2.	Сликање	32 часа
3.	Обликување во просторот, моделрање и градење	10 часа
4.	Дизајн и визуелни комуникации	10 часа
	Вкупно:	72 часа

9
A. Dostanovska

* Забелешка: Бројот на часовите е даден ориентационо.

- **Наставни средства:**
- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- дидактички средства и материјали;
- визуелни средства (предмети од непосредната околина, репродукции, детски творби, апликации и сл.);
- слајдови, сликотипови, списанија и сл.;
- аудио-визуелни средства (ТВ, ДВД-плеер, видео-плеер, дигитален фотоапарат, дигитална камера, компјутер и други средства зависно од предметот).
- Интернет, образовни софтвери.

4. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за ликовно творење, колективната соработка и сл. (формативно оценување). Оваа компонента е составен дел на планирањето на наставникот за наставата и учењето.

- **Описно оценување:**
  - ▶ опсервација на ученикот;
  - ▶ разговор како на чин на изразување;
  - ▶ вербално опишување на сопствениот цртеж;
  - ▶ степен на совладување на ликовните техники;
  - ▶ индивидуални креативни способности;
  - ▶ учество и изведба на ликовна творба;
  - ▶ воочување и препознавање на разни предмети од непосредната околина и применување во ликовното творештво;
  - ▶ презентација на ликовните ученички творби;
  - ▶ креативно изразување и творење во ликовните техники;
  - ▶ препознавање на ликовни техники и материјали;
  - ▶ активно учество во тимската работа и др.

5. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализација се темели на Нормативот за простор за I, II и III одделение и на наставните средства за III одделение донесен од страна на министерот за образование и наука.

6. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по физичко и здравствено образование за трето одделение може да ја реализира лице кое завршило:
- Филозофски факултет-Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

7. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ученикот/ученичката:

- ги препознава и ги именува ликовните материјали, техники и приборот за цртање, сликање, моделирање, обликување и печатење предвидени со програмата од I до III одделение;
- црта различни линии и детали;
- воочува светло и сенка на предметите и објектите;
- воочува и именува разни видови линии во природата и ги применува во ликовното изразување;
- ги воочува контурите и елементите на предметите и ги применува во ликовното изразување;
- се грижи за хигиената на просторот, за приборот за сликање и за негово подредување на соодветно место;
- ги препознава и именува основните бои, секундарните, хроматските, ахроматските;
- умее да добие секундарни бои (зелена, портокалова и виолетова);
- разликува надворешен и внатрешен простор, испакнато-вдлабнато;
- самостојно подготвува шаблони за печатење;
- печати и со ритмичко повторување создава композиција;
- црта по доживеано, прочитано и по фантазија;
- самостојно декорира готови форми;
- го користи компјутерот за ликовно изразување, цртање и боење;
- знае да разликува цртеж, слика и скулптура;
- знае дека постои оригинал и репродукција;
- ја опишува сопствената ликовна творба;

- препознава елементи од народното творештво и ги користи во своето ликовно изразување.

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
КАБИНЕТ НА МИНИСТЕРОТ

8. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Бр. 07-821/21
23-06-2010 год.
СКОПЈЕ

Наставната програма по ликовно образование за трето одделение на деветгодишното основно образование за учениците со мултихендикеп ја донесе

Никола Тоџефов,
министер за образование и наука

Скопје 23-06-2010